

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Stockholms stadsbyggnadskontor
Att: Helena Wessberg
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se

YTTRANDE
2020-08-26

Angående Stockholms Arkitekturpolicy, Kontorsremiss 2020, dnr 2020-08231

Samfundet St Erik tackar för förtroendet att få lämna synpunkter på Stadsbyggnadskontorets förslag till arkitekturpolicy.

Samfundet S:t Erik anser sammanfattningsvis, att staden ska konkretisera Stockholms arkitekturpolicy och att den ska utgå från stadens skilda stadsbyggnadskaraktärer, föredömligt formulerade i Byggnadsordningen, med tydliga kvalitetskrav och förhållningssätt till den byggda miljön och till vilken typ av gestaltungsfrågor som staden vill se i respektive stadsmiljö eller projekt, samt hur Stadens förvaltningar, bolag och politiska organ avser att arbeta för att följa upp detta under processens olika steg.

En informativ och pedagogisk skrift

Samfundet S:t Erik värdesätter att Stockholms stad vill konkretisera sin stadsbyggnadspolitik i en Arkitekturpolicy. Vi konstaterar att den remitterade versionen är en lättillgänglig text med förklarande illustrationer om både generella och Stockholmsrelaterade förhållanden att beakta vid utformning av nya och förändrade byggnadsverk. Men fotona kräver tydligare bildtexter för att kunna tjäna sitt syfte. Visas ett gott exempel, visas exempel på en speciell situation eller är det en bild för att lätta upp texten?

Vi anser dock att dokumentet saknar tillräcklig nerv. Vi frågar oss vem den vänder sig till. Den innehåller bra baskunskap för elever på gymnasier och på högskolor och nyvalda politiker, samt engagerade medborgare som inte har så stor vana vid stadsbyggnadsfrågor, dem som staden vill nå för att föra dialog med i olika stadsdelar.

Samfundet S:t Erik kan inte se detta som ett styrdokument, mer som en förklarande och bra hållen orientering och handledning om sakfrågor, huvudsakligen i två stadstyper, rutnät av innerstadskaraktär och förort. Trädgårdsstadens stadstyp saknas.

Här finns inte någon konkret information om planeringsprocessen som tydligt förklarar vad som avgörs i olika skeden, vilka parter som berörs och deras respektive roller. Stadens egen roll, ansvar och viljeinriktning i förhållande till övriga framgår inte heller särskilt tydligt. Det remitterade materialet har mer karaktär av generell beskrivning.

Det står att policyn är tänkt att »fungera som en handbok och ge kunskap samt råd inför vägval och beslut«. Som sådant är det ett trevligt och lättläst dokument, innehållet bra och bilderna

illustrativa. Men den är till intet förpliktigande och kan inte betraktas som en policy. Den är ett bra kunskapsunderlag och informationsskrift. Vi ser gärna att det aktuella dokumentet publiceras och då med en titel som stämmer bättre med skriftens vägledande och informativa karaktär.

Staden behöver konkretisera sin stadsbyggnadspolitik

Samfundet S:t Erik beklagar att Stadsbyggnadskontoret i det remitterade förslaget har avstått från att formulera en arkitektur/stadsbyggnadspolicy i dess egentliga mening. Det behöver åtgärdas i den fortsatta processen. Staden behöver verkligen ha en tydlig, väl förankrad och brett kommunicerad policy i stadsbyggnadsfrågor. I en tid av snabbt växande befolkning, påtaglig strukturomvandling i näringslivet och uppfordrande krav på klimatanpassning ökar trycket på att anpassa stadsmiljön och bebyggelsen. Stockholm utgör också en attraktiv marknadsplats för fastighetsinvestorer och entreprenörer. Staden själv har betydande och viktiga egenintressen. Samtidigt måste Stadens förtroendevalda företräda allmänintresset.

Stadens projekt- och marknadsbaserade planeringsprocess har visat sig vara otillräcklig. Man kan inte överlåta åt marknadsaktörerna att göra de avvägningar mellan enskilda och allmänna intressen som krävs. Här finns en stor befolkning som berörs av förändringar. I Stockholm är vi stolta över kulturarvet, över våra många värdefulla och upplevelserika natur-, kulturmiljö- och stadsmiljöer och över vår generellt sett trygga och sunda livsmiljö. Dessa allmänna intressen är utomordentligt viktiga.

Samfundet S:t Erik, Svenska byggnadsvårdsföreningen och Urban City Research har gemensamt följt upp och analyserat beslutsprocessen i tre stadsbyggnadsärenden. Studien publicerades i en rapport med titeln *Hur kunde det bli så här?*. (Rapporten biläggs). Erfarenheten visade att det behövs en handfast, tydlig och viljeinriktad policy för att undvika sådana tidskrävande processer och olyckligt utformade projekt som rivningen av den unika 1870-talsbyggnaden Astoria vid Nybrogatan. Det behövs också tydliga kvalitetskrav för att försäkra sig om att den byggda miljön håller en grundläggande standard, något man missat i de så kallade Berghusen vid Liljeholmskajen. De slutsatser analysen gav vid handen var att projektförutsättningarna i realiteten avgjordes utanför detaljplaneprocessen genom överenskommelser mellan stadens företrädare och exploaterarna. Planeringskunskap, miljömål och kulturhistoriska värdes respekterades inte. Bristen på transparens och svårigheter att utkräva ansvar minskade legitimiteten för den politiska processen. Det är viktigt att staden drar lärdomar från den analysen.

En tydlig och väl förankrad arkitektur- och stadsbyggnadspolicy för Stockholms stad behövs för att underlätta för alla berörda aktörer samt för att utveckla goda och genomförbara lösningar i en medveten och genomtänkt riktning och för att uppnå en väl gestaltad livsmiljö.

Visa hur Stockholm stad ska tillgodose allmänna intressen så att byggandet underlättas

Staden behöver gå vidare med att se över arbetssättet med att definiera förutsättningar för lokalisering och utformning av bebyggelse för att bättre balansera allmänna och enskilda intressen och även redovisa hur förvaltningar och nämnder ska arbeta för att följa upp detta i sin myndighetsutövning. Stadens roll i samspelet med övriga aktörer behöver bli tydligt för övriga parter, särskilt för medborgarna/allmänheten.

Det förutsätter exempelvis att exploateringskontoret och tilltänkta exploaterer får anvisningar om att arbeta på ett mer transparent sätt än idag och att redovisa förslag till områdesplaner, projektidéer och olika program som kan diskuteras offentligt innan överenskommelser görs om markanvisning och exploateringsförutsättningar. Avtalssituationen ger exploateringsnämnden

möjlighet att ange relevanta villkor för exempelvis gestaltning i kvalitetsprogram, villkor som förvaltningar och förtroendevalda redovisar och följer upp under plan- och bygglovsprocess. Det är angeläget att avtalen inte låses i beslut som föregår detaljplaneprocessen. Staden behöver ha frihet att hävda allmänna intressen under hela processen.

Översiktsplanen, som ska aktualiseras vid varje mandatperiod, kan också utvecklas exempelvis i form av fördjupningar, som redovisas vid samrådet och blir en utgångspunkt för fortsatt detaljplanering

Ett sådant arbetssätt i kombination med stadsbyggnads- och arkitekturpolitiska ställningstaganden från Stadens förtroendevalda kommuniceras sedan i form av en policy som redogör för Stadens förhållningssätt.

Samfundet S:t Erik anser sammanfattningsvis, att staden ska konkretisera Stockholms arkitekturpolicy och att den ska utgå från stadens skilda stadsbyggnadskaraktärer, föredömligt formulerade i Byggnadsordningen, med tydliga kvalitetskrav och förhållningssätt till den byggda miljön och till vilken typ av gestaltningsfrågor som staden vill se i respektive stadsmiljö eller projekt, samt hur Stadens förvaltningar, bolag och politiska organ avser att arbeta för att följa upp detta under processens olika steg.

Stockholm den 26 augusti 2020

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Laila Reppen
Sekreterare

Bilaga: Rapporten *Hur kunde det bli så här?*